

YAHYA BERKOL GÜLGEÇ

**NORMLAR HİYERARŞİSİ
TÜRK, ALMAN VE İNGİLİZ HUKUK
SİSTEMLERİNDE KURAL İŞLEMLERİN
VE MAHKEME KARARLARININ
HİYERARŞİK GÜCÜ**

İÇİNDEKİLER

ÜÇÜNCÜ BASIYA ÖNSÖZ.....	VII
ÖNSÖZ	IX
KISALTMALAR CETVELİ.....	XXI
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM NORM VE NORMLAR HİYERARŞİSİ TEORİSİ

I. NORM.....	5
A. KELSEN'İN HUKUK ANLAYIŞI.....	5
B. NORM KAVRAMI	9
C. NORMUN GEÇERLİLİĞİ	14
II. NORMLAR HİYERARŞİSİ	23
A. ANAYASALAR VE NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERLERİ	25
1. Yumuşak – Katı Anayasa Ayrımı	27
2. Yazılı – Yazısız Anayasalar.....	34
B. YASAMA İŞLEMLERİNİN NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	38
C. ULUSLARARASI HUKUK NORMLARININ NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	43
1. Uluslararası Hukukun Tanımı ve Koyucusu	43
2. Uluslararası Hukuk Normlarının Bağlayıcılığı	44
3. Uluslararası Hukukun Hukuk Niteliği Konusundaki Tartışmalar.....	45
4. Uluslararası Hukuk – İç Hukuk İlişkisi	49

a. D�alist görüş	49
b. Monist görüş	54
(1) Gerçekçi monist okul.....	56
(2) Normcu monist okul	57
(3) Normcu monist görüşün eleřtirisi	64
(4) Uygulamanın monist – düalist görüřlere ilişkin durumu ve deęerlendirmemiz	66
D. AB HUKUKU VE NORMLAR H�YERARŐ�SİNDEK� YER�	70
1. AB Hukukunun Niteliği.....	71
2. AB Hukukunun Kaynakları.....	74
a. Doęrudan uygulanabilirlik ve doęrudan etkililik kavramları	75
b. Birincil mevzuat.....	76
c. ABAD kararları	79
d. İkincil mevzuat	81
(1) Birincil mevzuat ve ikincil mevzuat arasındaki hiyerarő�i	81
(2) İkincil mevzuat türlerinin tahd�dilięi	82
(3) Tüzükler (Regulations).....	84
(4) Yönergeler (Directives).....	85
(5) Kararlar (Decisions)	87
(6) Görüş ve tavsiyeler (Opinions and recommendations).....	90
(7) İkincil mevzuatın kendi arasındaki hiyerarő�i.....	90
e. AB'nin akdettięi uluslararası antlaşmalar	93
3. AB Hukukunun �st�nl�ę� İlkesi.....	95
a. Terim sorunu.....	96
b. Hukukî temeli	98
c. �ye devletlerin AB hukukunun üstünlüğü ilkesine yaklaşımı.....	101
(1) AB hukukuna üstünlük tanıyan �lkeler.....	101

(2) AB hukukunun üstünlüğünü sınırlı olarak kabul eden ülkeler	102
(3) Ulusal anayasalara üstünlük tanıyan görüşler	103
d. AB hukukunun üstünlüğü konusundaki görüşümüz	105
E. MAHKEME KARARLARI	108
F. İDARENİN DÜZENLEYİCİ İŞLEMLERİ	112

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK HUKUKUNDA KURAL İŞLEM VE MAHKEME KARARLARININ HİYERARŞİK GÜCÜ

I. TÜRK ANAYASASININ NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	119
A. ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİNİ YAPMAYA YETKİLİ ORGAN... ..	121
B. KABUL YETERSAYISI BAKIMINDAN	122
C. DEVLET BAŞKANINA TANINAN YETKİLER.....	122
1. Veto Yetkisi	122
2. Referandum Yetkisi.....	126
D. DEĞİŞTİRİLEMEYECEK HÜKÜMLER.....	127
II. ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARININ NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	130
III. KURAL İŞLEM NİTELİĞİNDEKİ YASAMA İŞLEMLERİ	136
A. KANUN.....	136
1. Genel Açıklamalar.....	137
2. Kanunların İhdas Usûlü	138
a. Teklif	138
b. Görüşme	141
c. Kabul.....	142
d. Yayın.....	143
3. Kanunların Normlar Hiyerarşisindeki Yeri	145

B. İÇTÜZÜK.....	146
1. Parlamento Kararlarının Tanımı ve Kanunlardan Ayrılması .	146
2. Parlamento Kararlarının Konu Bakımından Olumlu Şartları ve Örnekleri	147
3. Parlamento Kararlarının Konu Bakımından Olumsuz Şartı..	149
4. Bir Parlamento Kararı Olarak TBMM İçtüzüğü.....	149
a. TBMM İçtüzüğü'nün Yargısal Denetimi.....	150
b. TBMM İçtüzüğü'nün Normlar Hiyerarşisindeki Yeri	151
IV. ULUSLARARASI HUKUK NORMLARI.....	155
A. TÜRK HUKUKU AÇISINDAN ULUSLARARASI HUKUK NORMU	155
B. ULUSLARARASI ANTLAŞMALARA İÇ HUKUKTA GEÇERLİLİK KAZANDIRILMASI USÛLÜ	156
C. ULUSLARARASI ANTLAŞMALARIN NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ.....	158
1. Temel Hak ve Özgürlüklere İlişkin Olmayan Uluslararası Antlaşmalar.....	159
2. Temel Hak ve Özgürlüklere İlişkin Uluslararası Antlaşmalar	161
V. İDARÎ YARGI ORGANLARININ KARARLARININ NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ.....	167
VI. İDARENİN DÜZENLEYİCİ İŞLEMLERİ.....	168
A. CUMHURBAŞKANLIĞI KARARNAMELERİ	170
1. Olağan Dönem Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri	172
a. Yetki unsuru.....	172
b. Konu unsuru	173
c. Şekil ve usûl unsurları.....	184
d. Yargısal denetim	184
e. Olağan dönem Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin normlar hiyerarşisindeki yeri	192
2. Olağanüstü Hâl Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri.....	198
a. Yetki unsuru.....	198
b. Konu unsuru	199

c. Şekil ve usûl unsurları.....	203
d. Yargısal denetim	203
e. Meclisin onayı.....	209
f. Olağanüstü hâl Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin normlar hiyerarşisindeki yeri	211
B. KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME	214
1. Olağan Dönem Kanun Hükmünde Kararnameleri.....	215
a. Yetki unsuru.....	215
b. Konu unsuru	216
c. Şekil unsuru.....	221
d. Usûl unsuru	221
(1) Yetki kanunu	221
(2) Olağan dönem kanun hükmünde kararnamelerinin Bakanlar Kurulunda görüşülmesi .	224
(3) Resmi Gazete’de yayınlanma.....	225
(4) TBMM’nin onayına sunma	225
e. Olağan dönem kanun hükmünde kararnamelerinin yargısal denetimi.....	227
(1) Denetimin kapsamı	228
(2) Dava açmaya yetkili kişiler ve dava açma üresi	230
f. Olağan dönem kanun hükmünde kararnamelerinin normlar hiyerarşisindeki yeri	230
2. Olağanüstü Dönem Kanun Hükmünde Kararnameleri.....	235
a. Yetki unsuru.....	236
b. Sebep unsuru.....	238
c. Konu unsuru	238
d. Süre unsuru.....	241
e. Yer unsuru	244
f. Olağanüstü dönem kanun hükmünde kararnamesinin yer ve süre bakımından sınırlı olmasının kanunlarla ilişkisine etkisi.....	246

g. Şekil ve usûl unsuru	247
h. Olağanüstü dönem kanun hükmünde kararnamelerinin yargısal denetimi	248
i. Olağanüstü dönem kanun hükmünde kararnamelerinin normlar hiyerarşisindeki yeri	260
C. TÜZÜK	263
1. Yetki Unsuru	263
2. Sebep unsuru	265
3. Konu unsuru	267
4. Usûl unsuru	267
5. Şekil unsuru	274
6. Tüzüklerin yargısal denetimi	275
7. Tüzüklerin normlar hiyerarşisindeki yeri	276
D. YÖNETMELİK	279
1. Yetki unsuru	280
a. Anayasa Değişikliğinden Önce Bakanlar Kurulu yönetmelik çıkarabilir miydi?	280
b. Bakanlığı bulunmayan bakanlar ile tüzel kişiliği bulunmayan kamu kuruluşlarının durumu	285
c. 2017 Değişiklikleri Sonrasında Durum	287
2. Konu unsuru	290
3. Sebep unsuru	293
4. Usûl unsuru	294
5. Şekil unsuru	295
6. Yönetmeliklerin yargısal denetimi	297
7. Yönetmeliklerin normlar hiyerarşisindeki yeri	298
E. ADSIZ DÜZENLEYİCİ İŞLEMLER	302
1. Hukukî Dayanağı	302
2. Hukukî Rejimi	306
3. Yargısal Denetimi	311
4. Adsız Düzenleyici İşlemlerin Normlar Hiyerarşisindeki Yeri	312

- a. Yönetmelik niteliği taşıyan adsız düzenleyici işlemler..... 313
- b. Diğer adsız düzenleyici işlemler 313

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ALMAN HUKUKUNDA KURAL İŞLEMLER VE MAHKEME KARARLARININ HİYERARŞİK GÜCÜ

- I. ALMAN ANAYASASININ NORMLAR
HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ 319
- A. ANAYASANIN BÜTÜN ORGANLARI BAĞLAMASI 320
- B. DEĞİŞTİRİLME USÛLÜ 320
- C. DEĞİŞTİRİLEMEYECEK MADDELER..... 322
- D. FEDERAL VE FEDERE ANAYASALAR ARASINDAKİ
İLİŞKİ..... 323
- II. ALMAN FEDERAL ANAYASA MAHKEMESİ
KARARLARININ NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ..... 324
- III. KURAL İŞLEM NİTELİĞİNDEKİ YASAMA İŞLEMLERİ 327
- A. KANUNLARIN HUKUKİ REJİMİ..... 327
- B. KANUNLARIN NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ..... 331
- C. BUNDESTAG VE BUNDESRAT İÇTÜZÜKLERİ 334
- D. İÇTÜZÜKLERİN NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ . 339
- IV. ULUSLARARASI HUKUK NORMLARI..... 341
- A. ULUSLARARASI HUKUKUN GENEL İLKELERİ..... 342
- B. ULUSLARARASI HUKUKUN GENEL İLKELERİNİN
NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ..... 347
- C. ULUSLARARASI ANTLAŞMALAR 350
- D. ULUSLARARASI ANTLAŞMALARIN NORMLAR
HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ 353
- V. AB HUKUKU NORMLARININ NORMLAR
HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ..... 354

VI. İDARÎ YARGI ORGANLARININ KARARLARININ NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ.....	361
VII. İDARENİN DÜZENLEYİCİ İŞLEMLERİ.....	367
A. RECHTSVERORDNUNG VE NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	369
1. Rechtsverordnungun Hukukî Rejimi.....	369
2. Rechtsverordnungun Normlar Hiyerarşisindeki Yeri.....	374
B. SATZUNG VE NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ.....	380
1. Satzungenin Hukukî Rejimi.....	380
2. Satzungun Normlar Hiyerarşisindeki Yeri	384
C. VERWALTUNGSVORSCHRIFT VE NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	390
1. Verwaltungsvorschriftin Hukukî Rejimi	390
2. Verwaltungsvorschriftin Normlar Hiyerarşisindeki Yeri.....	396

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İNGİLİZ HUKUKUNDA KURAL İŞLEMLERİN VE MAHKEME KARARLARININ HİYERARŞİK GÜCÜ

I. İNGİLİZ ANAYASASININ NİTELİĞİ VE NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	402
II. KURAL İŞLEM NİTELİĞİNDEKİ YASAMA İŞLEMLERİ.....	409
A. PARLAMENTONUN ÜSTÜNLÜĞÜ İLKESİ.....	410
B. PARLAMENTO KARARLARI VE KANUNLARDAN AYRILMASI	421
C. KANUNLAR.....	422
1. Kamusal Kanun Önerilerinin İhdas Usûlü	424
a. Sunum aşaması	424
b. Avam Kamarası süreci	427
(1) Birinci okuma	427

(2) İkinci okuma.....	428
(3) Komite safhası.....	428
(4) Rapor	429
(5) Üçüncü okuma.....	429
c. Lordlar Kamarası süreci	430
d. Kraliyet onayı safhası	432
2. 1911 ve 1949 Tarihli Parlamento Kanunları.....	433
D. İÇTÜZÜKLER	439
E. KANUNLARIN VE İÇTÜZÜKLERİN NÖRMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	443
III. ULUSLARARASI HUKUK NÖRMLARİ.....	447
A. İNGİLTERE'DE ULUSLARARASI ANTLAŞMALARIN YAPILMASI VE İÇ HUKUKA ETKİSİ	448
B. ULUSLARARASI ÖRF VE ÂDET HUKUKU.....	451
C. ULUSLARARASI ANTLAŞMALARIN NÖRMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	452
D. ULUSLARARASI ÖRF VE ÂDET HUKUKUNUN NÖRMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ.....	459
IV. MAHKEME KARARLARININ NÖRMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	460
A. YARGI ORGANLARININ YAPISI VE STARE DECISIS İLKESİ.....	461
B. MAHKEMELER TARAFINDAN GERÇEKLEŞTİRİLEN NORM DENETİMİ	465
C. MAHKEME KARARLARININ NÖRMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	468
V. ALT MEVZUAT	471
A. TERMİNOLOJİ	472
B. ALT MEVZUATIN HUKUKÎ REJİMİ	474
C. ALT MEVZUATIN SİYASAL VE YARGISAL DENETİMİ	477
1. Siyasal Denetim	477
2. Yargısal Denetim	479

a. Ultra vires ilkesi	480
b. Belirsizlik.....	482
c. Genel hukuka aykırılık	482
d. Makullük	483
D. ALT MEVZUATIN NÖRMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	484
1. Hem Siyasal Hem de Yargısal Denetime Tâbi Olanlar	485
2. Yalnızca Siyasal Denetime Tâbi Olanlar	486
3. Yalnızca Yargısal Denetime Tâbi Olanlar.....	486
4. Ne Siyasal Ne de Yargısal Denetime Tâbi Olanlar.....	486
SONUÇ	491
BİBLİYOGRAFYA.....	507
KAVRAM DİZİNİ	525